Ч. 229 (13.177). Львів, субота 15. жовтня 1932. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 4·00 зол.
Чвертьрічно 12·00 „
Піврічно 24·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Анґлійська петиція та крутійства польської преси.

Огляд передових статтей на ту саму тему у 3-ох львівських польських щоденниках.

Не хочемо казати, що це інспірація урядових чинників, коли в одному нинішньому дні три польські провідні щоденники у Львові як за помахом дириґентської палочки затягли в ідеальній гармонії трьома голосами ту саму пісоньку. Навпаки, ми досить скептично настроєні до якоїнебудь польської плянової пресової політики, кермованої з одного центру. Бо від початку істрування пресових відділів при президії ради міністрів та міністерстві закордонних справ плюс безліч інших аналоґічних відділів у причисленних інших установах — польська пресова політика ведеться згідно з бажаннями референтів поодиноких справ у кожній польській ґазеті зосібна. Очевидно, що в деяких справах панує ідеальна однозгідність поглядів, особливо в тих, в яких „ляйтмотив“ подає краківський орган пп. Маріяна Домбровського і Рубля. Однак ця однозгідність з правила виявляє — подиву гідний примітивізм підходу до порушеної проблеми, жалюгідний примітивізм суспільно-політичного світогляду тієї т. зв. публіцистики. Саме цей примітивізм є звязковим мостом, що лучить думки й почування польських публіцистів і каже їм навіть без ніяких наказів згори та плянових інспірацій відгукуватися імпульсивно на ті самі речі й у такий спосіб...

У даному випадку зрештою й не дивуємося, що і санаційне „Слово Польске“, і ендецький „Курєр Львовскі“ і готова все до послуг „Ґазета Поранна“, разом відчули „внутрішню потребу“ відгукнутися як стій на зголошений у Женеві і видрукований у нас у цілості меморіял 14-ти англійських політиків і парляментаристів у справі Східної Галичини. Своїм солідарним виступом згадані польські часописи слушно лише засвідчили, що та петиція — це справа небуденна і немаловажна та, ще більше, що тема тої петиції — це найживучіша проблема нашої країни.

В усіх трьох голосах слідні ті самі нотки: багато гніву, незручне почування себе супроти наведених в англійській петиції дат і фактів, врешті намагання крутійством, а то й цілком фальшивими твердженнями, явним перекрученням фактів, ослабити враження петиції і звести її на нівець.

Приглянемося коротко кожному тому полемічному випадові зокрема.

ІҐНОРАНЦІЯ „СЛОВА ПОЛЬСКОГО“.

Вступна стаття у „Слові Польскім“ (з д. 14. ц. м.) вже своїм наголовком „Рух в меншиневому інтересі“ хоче підкреслити своє ніби то легковажне відношення до цілої справи. Це, мовляв, звичайна річ, що „раз у році, здебільша в осені, коли збирається сесія Ліґи у Женеві, робиться „рух в меншиневому інтересі“, з устійненим репертуаром і поділом роль“, при чому редактори „Слова П.“ згори знають, хто яку „ролю“ віднграє. Але не це суть цієї статті: її характеристичною рисою є іґноранція українських справ, виявлена саме на прикладах, якими старається „заширити“ англійських авторів петиції. І так вказівка на мовно-шкільні перипетії на Закарпатті (якими „Слово П.“ таке захоплене, що в тому самому числі поміщує ще окремо цілу статтю на цю тему) виказує повне незнання тамошніх відносин і зовсім фальшиву їх інтерпретацію. Коли ш. автор статті товстим друком друкує заяву мін. освіти ЧСР, що він

„не затвердив ні одного шкільного підручника на Закарпатській Руси, складеного в українській мові“

і — пер контраріо — вважає істрування українських підручників у Сх. Галичині якимось великим українським культурним здобутком чи великою польською „концесією“ для українського шкільництва, то автор тої статті не знає видно, що 1) міністерство освіти ЧСР відріжняє народню мову на Закарпатті і від літературної української мови і мови російської та офіціяльно затверджує підручники тільки на тій місцевій мові з льокальними діялектичними відмінами і 2) іструє — здається — „маленька“ ріжниця поміж національно-політичним і культурним рівнем Східної Галичини та галицьких українців і Закарпаття та українців закарпатських... Другий доказ іґноранції: ш. автор пригадує англійцям положення Ірляндців та „земляків магатми Ґандія“, гадаючи, що у світлі цього порівнання становище українців у Польщі виходить надзвичайно блискуче. Радимо лише авторові статті перестудіювати конституцію вільної республіки Ірляндії та останній проєкт виборчої ординації до індійського сойму і пізніший, затверджений англ. урядом, контрпроєкт, опертий на внутрішньому гіндуському порозумінні: що там кажеться нпр. про участь не то браманів, а паріїв, у державній адміністрації в Індіях...

З уваги на те, що більша часть післяплатників „Діла“, після комунікату з нагоди місяця преси в справі вирівнування боргів не відгукнулася, адміністрація „Діла“ буде приневолена стримати дальшу висилку часопису та вжиє всіх засобів супроти несовісних післяплатників.

Врешті явна брехня: „Сл. Польске“ твердить, що українці в поль. соймі висловилися

„засадничо проти проєкту територіяльної автономії“.

(Це теж видруковане там товстим друком).

„Представник УНДА заявив тоді на засіданні адміністраційної комісії сойму, що вправді УНДО з тактичних мотивів буде голосувати за проєктом, але засадничо відкидає територіяльну автономію для Червенської Землі“.

На ділі було зовсім навпаки. Український Парляментарний Клюб станув на становищі, що вправді даний проєкт автономії, виготовлений партією ППС, не є вдовольняючий (нпр. вилучені з нього цілі східно-галицькі повіти і т. д.), але українці засадничо домагаються від Польщі надачі територіяльної автономії і тому до проєкту ППС поставляться у засаді позитивно...

Тому облудна увага з претенсією на дотепність, що, мовляв, „УНДО певне запротестує проти непрошеної кураделі англійських соціялістів, так само, як заявилося проти аналоґічної опіки польських соціялістів“ — є викрутом та несмачним дотепом і недотепним.

КОЛИ НЕМА АВТОНОМІЇ ТО ВИНЕН ЦЬОМУ — БЕРЛІН!

Очевидно, що таку тезу міг поставити тільки — ендек, в даному разі передовик „Курєра Львовского“, проф. В. Т. У статті п. н. „Ще один меморіял“ (з 14. ц. м.) він не заперечує сути англ. петиції, а саме, що автономія була застережена в постанові Ради Амбасадорів з 15. III. 1923, що її нема і що вона *повинна бути*. Навіть потреби автономії ш. автор не квестіонує. Спершу він гнівається тільки на дрібниці: чому львівська цензура скофіскувала зміст англійської петиції, а пропустила її повний текст (теж клоніт ендецького політика й ученого!), та чому під тою петицією підписані здебільша соціялісти й „валійці“. Переходячи до суті справи, ш. автор бідкає, що

„поза границями і Польщі і нашої важко досвідченої землі сидить головний штаб тайної організації, яка своєю злочинною діяльністю каламутить нам тутешнє життя, внеможливлює згоду і *правне урегулювання відносин по думці постанов Ради Амбасадорів з 15. березня* 1923 р. (підкреслення наше).“

Тому ш. автор апелює до авторів англійської петиції(!),

„щоби ті панове вжили своїх впливів у Берліні, щоби там не протеґували Коновальця і йому подібних“,

щоби Ліґа Націй „зробила пресію на німців“, які повинні

„загальмувати доплив юдиних марок до нашої частини Польщі“

і т. д. і т. п. Коли, мовляв, усе це станеться і

„коли побачимо, що той стан речей тривкий, тоді можна буде говорити про автономічні установи, — не такі, які зробили би з нашої дільниці Україну, але такі, які запевнили би відповідні права обом братнім народам, що її замешкують...“

Що має діяльність революційної організації, яка *виступає проти автономічних вимог*, з правами українського населення до автономії і з польськими зобовязаннями надати автономію, це тайна ендецької льоґіки. В усякому разі, поминаючи комунали про „юдині марки“ й берлінську переслідовчу манію, це вже великий поступ, коли ендеція взагалі признає факт істрування автономічної клявзулі у рішенню з 15. III. 1923, яку *колись* треба буде таки здійснити...

КАЗУЇСТИКА „ҐАЗЕТИ ПОРАННОЇ“.

Найспокійніше, хоч і найбільше крутійсько написана стаття у „Ґазеті Поранній“: „Погляд чи зобовязання“ (з 14. ц. м.). Автор признає передовсім

„звязок, який зуміли навязати українські діячі з англійськими політичними колами“

(отже це не „берлінська режисерія“) і льояльно переповідає зміст петиції. Її значіння ділить на сторінку політичну і правну.

„Політично справа не представляє нині ніякої небезпеки. Про те, щоби Ліґа Націй піднімала нині поруч із своїми важкими турботами ще „справу Східної Галичини“ — нема мови... Петиція спочине в архівах Ліґи як документ безперечної живучости заходів еміґраційних і неемігарційних українських політиків“

Зате

„*правно постулят автономічний є узасаднений*“.

„Ґазета Поранна“ старається шукати виправдання, чому цей постулят досі невиконаний, у становищі українських політичних кол. Покликується при цьому на становище... „Діла“: де, коли і як „Діло“ противилося ввести на українських землях у Польщі автономію, цього вже ш. автор не каже, бо й сказати не міг би!.. Всі рішення перед 15. III. 1923 року Польщі, мовляв, не обовязують, бо на них не зголилися самі українці. Щож до відомої клявзулі Ради Амбасадорів, то це лише „погляд“ а не „зобовязання“, бо

„нема в цій формулі виконавчого терміну, що внеможливлює якунебудь санкцію“.

Цей погляд, читаємо там далі, Польща припала і *дальше ще признає (?!)*, але не зреалізувала його „з внутрішніх причин“.

„Концепція спеціяльного устрою для етнографічно мішаних теренів зовсім не впала, хоч домінуючий нині в усіх ділянках централізм є її повним запереченням“... „Річ мусить дозріти зсвнутрі і тільки внутрішній уклад сил вирішить питання про її введення на актуальній площині“...

Іншими словами: петиція англійська „політично нереальна“, але „правно узасаднена“, автономії треба, але її не хотять українці, а проте таки Польща її може колись дасть, якщо буде відповідний „внутрішній уклад сил“, однак поки що панує в Польщі й у Галичині „повне заперечення“ автономії у безоглядній централістичній системі. Це останнє речення найправильніше.

Духовна Академія — свому основникові.

Промова о. ректора д-ра Йосифа Сліпого при відкритті памятника Митрополита Шептицького в городі Духовної Академії дня 9. жовтня 1932 р.

В жахливих умовинах життя, серед розпучливої боротьби за прожиток, коли увага цілого нашого громадянства спрямована на практичні цілі, підносить оце Академія свій голос, щоби поставити перед очі вагу науки в житті народу. Наукова творчість — це найцінніший капітал, це вквіт життєвих змагань народу. Тому в інтересі кожної нації є вдержати науку на належній висоті, бо лише тоді запевнене майбутнє тої нації. Нераз підносяться заміти, видно згірдливі усмішки, що мужі науки відстають від життя і непридатні до нього. Та річ мається саме навпаки, бо їх праця — це життєві соки, з яких черпає нація для свого росту. Св. Отець Пій XI. сказав недавно при одній нагоді, що праця вчених, хоч яка дрібна, подібна до діяльности природи, яка на склонах високих гір у затишші приготовляє сніги і ледівці, з котрих низинні левади беруть свою красу, а широкополі лани свою урожайність. Наукова творчість — це світлі моменти, що їх переживає нарід, це рівночасно відсвіження і скріплення духа в найсильніших його основах. Не самі тільки політичні умовини дають спромогу народові виповнити історичні завдання, але також його наукова і загалом культурна працездатність.

Тому зрозуміло, що нарід, який шанує себе, мусить високо цінити людей, котрі своє життя присвятили науці і бодро несли її прапор. Як у цілому церковному і громадянському житті, так особливо для науки положив наш митрополит історичні заслуги.

В заранні життя вщіплювано в його душу любов до науки. Його батьки мали велику пошану для вчених мужів, книжок і старовинних памяток. Наші визначні вчені о. проф. Омелян Огоновський, крилошанин Петрушевич і інші бували частими гістьми в домі Шептицьких. Тому не диво, що сам митрополит виніс з дому велику любов до книжки і до старовинної культури. Небуденні здібности, рідка память і великий запал до науки, бібліотеки й музеї помагали йому придбати всесторонню освіту. До того дружні звязки з професорами краківського, монахійського, бреславського університету, дальше з проф. Антоновичем, фільософами Соловйовим, Моравським і ін. впровадили його в наукове життя.

Навіть пізніше, по вступленні до монастиря оо. Василіян, не кидав він думки про науку, мимо душпастирських обовязків. Ще раз усміхнулася можливість присвятитися науці, коли став там професором догматики і моральної теольогії. Та незабаром прийшло іменування на станиславівського епископа, а з тим мусіла розвіятися мрія про наукову карієру. Один з визначних наших учених сказав раз, що колиб митрополит був лишився на професурі, то ми малиб нині знамениту історію византійського й українського мистецтва та поважні теольогічні підручники. Та не вважаючи на те, можна твердити, що наш митрополит зачав щойно жити для науки, коли став єрархом. Бо не лише той кладе заслуги, що пише сам учені книжки, але й той, що дає змогу працювати іншим. Львину часть своєї архієрейської праці віддав він на двигнення нашої науки з упадку. Бібліофіл від молодечих літ, він призбирав багато книжок і рукописів та 1901 р. передав на власність Станиславівській Капітулі приблизно 4000-томову бібліотеку тодішньої вартости понад 8.000 ґульденів. З тої нагоди написав він памятні слова: „В пересвідченні, що наука для духовенства є майже найважнішим засобом до сповнення трудних обовязків, я від першої хвилини, коли став станиславівським владикою, постановив собі заложити у Станиславові бібліотеку, котра могла би стати огнищем більше розвиненої наукової праці між клиром. Цілих два роки від хвилі номінації я старався зібрати багато книжок, щоби бодай розпочати мною задумане діло". Цими словами засвідчив митрополит отверто, як цінить високо науку і дбає про високу богословську освіту клиру.

Потім на митрополичім престолі він заклав подібну фундацію, передаючи оо. Студитам 10.000 томову бібліотеку з византійсько-словянської ділянки. Оснування Національного Музею — це світлий подвиг нашої науки завдяки митрополитові.

Рівночасно з цим висилав митрополит здібніші одиниці на вищі студії і в наукові подорожі, розділюючи щедрі стипендії і підмоги. Він навіть спроваджував заграничних учених, щоби посвячувалися нашій науці.

Коли в 1914 р. йшли у соймі переговори, він поставив як виразну умовину створити у Львові український університет і промовляв за ним у палаті панів у Відні. На цю ціль призначив навіть прегарну площу коло св. Юра. Серед всебічних занять і виснажуючих подорожей він радо заходив до бібліотек, відвідував та удержував контакт з людьми науки цілого світу, а хвилини розмов з ними були найбільшою приємністю для нього. Систематичне переписання і зібрання актів, які дотичать нашої історії, в римських, віденських і інших архівах і які переховуються тепер у Національнім Музею, будуть творити невичерпане джерело для наших дослідників.

Коли додати ще до того багату письменську творчість (популярні розвідки, Пастирські Послання, переклади грецьких отців, наукові розправи), часті принагідні виклади з історії мистецтва, фільософії і т. д., то маємо наглядне свідоцтво про його дбайливість і заслуги для науки. Та коли ціла українська наука завдячує стільки митрополитові, то ще більше винно йому духовенство і теольогія.

Коли в 1907. р. цілий католицький світ святкував 1.500-ліття смерти св. Івана Золотоустого, тоді митрополит видав Посланіє, в якім візвав духовенство, аби воно видало в богословії спеціялістів, які мали би науково працювати над церковним зєдиненням, і тому поклав цілому клирові на серце обовязок виховувати молодь у дусі замилування до науки. Щоби здійснити ці пляни, він носився віддавна з думкою оснувати високу богословську школу, яку перевів щойно в 1928 р., здвигаючи Духовну Академію у Львові.

Висловом нашої вдячности і признання для мецената науки — нехай буде оцей памятник долота мистця Андрія Коверка, так тісно звязаного вже своєю творчістю з Академією.

А одночасно у время люте, коли ми від часів світової війни потерпіли стільки страшних невдач на всіх ділянках нашого життя, нехай буде оцей памятник закріпленням одної світлої хвилини, — оснування Академії митрополитом Андрієм, — на вічні часи.

Подяка.

Як виконавець останньої волі бл. п. Івана Стромецького почуваюся до обовязку зложити подяку Товариству взаїмних обезпечень на життя й ренти „КАРПАТІЯ" у Львові за виплачення без зайвих труднощів обезпеченої суми 500.— амер. долярів за обезпечення бл. п. Івана Стромецького, який заключив обезпечення у згаданому Товаристві щойно півтора року тому.

Кулянтне виплачення обезпечення уповажнює мене поручити це одиноке українське Товариство обезпечень на життя й ренти „КАРПАТІЯ" найширшим кругам української суспільности.

Березів Нижній, дня 10. жовтня 1932.

Михайло Ґеник с. Івана.

Червоноармійська кольонізація на Волині.

Згідно з рішенням найвищої військово-революційної ради СРСР про військову кольонізацію Радянської України, до Києва прибуло кілька вантажних потягів, що транспортують родини здемобілізованих вояків червоної армії із середущої Московщини. Потяги, в яких находяться навіть хатні річи, спрямовано почасти до Житомира, почасти до Шепетівки. Московські поселенці будуть розміщені в околицях Шепетівки і Звягеля в прикордонній полосі в окремих хліборобських колективах, що складаються зі самих вояків червоної армії.

Ґазета не виходить задармо: редакція, папір, друкарня, кореспонденти, експедиція — це все вимагає грошей!

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 15. ЖОВТНЯ 1932.

І. КАМІНСЬКИЙ.

Памятник Перемишлеві.

(З приводу відкриття памятника в Будапешті.)

Дня 2. жовтня 1914 р. нечисленні мешканці Перемишля були свідками дивного явища. Під будівлю, в якій містилася команда твердині, звїхало авто. Сидів у ньому вищий російський старшина з перевязаними білим платком очима, а біля нього кількох австрійських старшин.

Був це російський парляментар генерального штабу підполковник Вандам, що привіз письмо російського команданта, болгарського ген. Радка Димітрієва з зазивом до капітуляції. „Щастя покинуло ц. к. армію"... зачиналося письмо.

Діялося це біля другої години пополудні.

Парляментар не довго чекав на відповідь. Командант Перемишля ген. Кусманек відповів швидко і коротко: „Вважаю нижче моєї чести давати мериторичну відповідь на ваше образливе домагання".

Від тієї хвилини минуло 18 років.

Зачалася тоді фактична облога старинного українського городу, що з малою перервою тривала до 22. березня 1915. Українську частину Галичини залляли вже хвилі московського наїзду, що спинилися аж у проваллях Карпат. Посеред цього моря остав малий острівець — Перемишль.

Ген. Радко Димітрієв рішив взяти його за одним махом. Переможець зпід Кір-Кіліс і Адріянополя був свято переконаний, що це йому вдасться. Гарматнього мяса мав подостатком, московські ряди перенята були ентузіязмом наслідком навіть непередбачених успіхів над австрійською армією та її панічного відвороту.

Дня 4. жовтня розпочався ґенеральний наступ на Перемишль, головно на його південно-східні форти (група Селиска). Сімдесять дві години, серед безперервного рокоту гармат, ішли густі лави російського війська на залізобетонні осередки смерти. Ішли без упину, скошувані, наче лани спілого збіжа. Здавалося, що ця зелено-жовтава маса російського війська попала в збірне божевілля. Закривала очі башликами, щоби не бачити пекла перед собою, відкидала кріси й лише з затисненими пястуками посувалася наперід.

Метода кинення в огонь мас, яка дала добрі результати в часі балканської війни, під Перемишлем завела. Передпілля перемиських фортів вкрило 40 тисяч російських трупів і ранених, двацятьтисяч попало в полон. Стільки жертв коштував бравурний сімдесятьдвогодинний наступ ґен. Радка Димітрієва.

А потім прийшло хвилеве освободження Перемишля, а потім нова облога. Новий російський комендант ґен. Селіванов рішив взяти місто голодом. Зачалися довгі, монотонні дні й місяці з гарматною пальбою, з малими боєвими епізодами, з неудачними випадами австрійських відділів, а врешті голодові конвульсії Перемишля. Заулками міста перетягали обдерті примарні постаті, що стукали до кожнього одвірка й простягали руку за шматком хліба. Перемишль звільна конав, ще вірив в допомогу, ще кидався у досмертних судорогах. Умлівали руки від гребання померших, а на перемиському ринку музика давала концерти.

І врешті 19. березня 1915 р. останній акт розпуки, бездумний випад у сторону Медики і страхітливий фінал, дня 22. березня: „Przemysl in Ehren gefallen".

*

Читали ми в часописах, що в дні 11. жовтня ц. р. відбудеться у Будапешті святочне відкриття памятника в честь мадярських вояків, що полягли в обороні Перемишля. Запрошені на те свято також представники польської ґенераліції з Перемишля.

Мимохіть насувається питання, чи справді участь мадярських вояків була така велика й така рішаюча, що виключно лише їм ставлять памятник?

Перемишль оборонила висока воєнна техніка австрійців, якої російські війська не мали. Завдяки їй Перемишль був одною з кращих австрійських фортець. Окружали її два перстені фортів, з яких перший на зовні творив так сильну загороду, що знищити її можна хіба було тільки австрійськими чи німецькими гарматами, яких російська артилерія не мала. Було це велике колесо ґіґантних фортів з бетону й заліза, з рухомими панцирними вежами, в яких містилися далекобійні гармати. Завдяки їм російська артилерія мусіла стояти подальше і її стрільна не долітали до міста. Лише два випадки були, коли само місто найшлося під загрозою обстрілу: перший раз, коли зараз на самому початку облоги одна російська батерія непомітно закралася між форти і звідтам почала обстрілювати східні периферії міста, і другий раз під сам кінець облоги, коли російське командування спровадило корабельні гармати, з яких стрільна долітали аж до мостів на Сяні.

Крім головних фортів були ще так звані міжфорти, також з підземними сховками і артилерією, а перед ними тягнулися довгі стрілецькі рови з засіками, міновими полями, вовчими ямами і т. д.

Головним засобом оборони Перемишля була артилерія найріжнороднішого калібру з 30-центиметровими моздірами включно та новочасна техніка фортів. В її обслузі заступлені були всі народи колишньої Австро-Угорщини, між ними і українці.

(Докінчення буде.)

Німецький канцлер про нову німецьку політику.

Великим відгомоном у німецькій пресі та чужинній відбилась промова німецького канцлера Папена на зборах баварського союзу промисловців. Ця промова була викладом про економічні та політичні напрямні теперішнього уряду.

Нім. уряд прямує до того, щоби Німеччина здобула своє давнє міжнародне значіння. Як довго вона буде неозброєною державою, залежною від своїх сусідів, ніхто не буде льокувати в ній своїх капіталів. Теперішня господарська програма уряду вже має свої успіхи, всупереч заявам Гітлера. Як довго інші держави тримаються системи охорони деяких своїх виробів, Німеччина мусить робити те саме. Коли чужина почне купувати більше німецьких промислових виробів, тоді Німеччина зможе більше ввозити хліборобських плодів. Є надія, що світова господарська конференція скасує митні та валютові заборони.

Папен виступає проти веймарської конституції та політики декретів. Намірена державна реформа хоче встановити понадпартійну владу; нею буде „Перша палата" з точними правами і участю у законодатній праці. Між Прусією і урядом республики мусить щезнути конфлікт. Теперішній президент республики, що є основою довіря, йтиме за заповітами Бісмарка.

Гітлерівської політики не можна погодити із домаганнями державної консервативної політики. Гітлер понижує парляментарну демократію і виступає з большевицькими резолюціями. Сам він відкинув далекойдучі уступки уряду для нього.

Права преса стримується від коментарів про цю промову. Соціялістична звертає на якісь потайні заходи монархістів, які буцім то рахують ся з недалекою смертю Гінденбурга і вважають гідним його кандидатом — кронпринца. Гітлер почав пропаґандову подорож по всій Німеччині на цілий місяць.

ШОПЕНГАУЕР І ВАҐНЕР ЖУРНАЛІСТІВ НЕНАВИДІЛИ. НАПОЛЕОН ЇХ ПЕРЕСЛІДУВАВ. НИЖЧІ ВЕРСТВИ ЗВИЧАЙНО ЇХ ЛЯКАЮТЬСЯ. НАШІ ІНТЕЛІҐЕНТИ ЇХ ЛЕГКОВАЖАТЬ. АЛЕ ВЕСЬ КУЛЬТУРНИЙ СВІТ ШАНУЄ.

Гувер, УНДО й українські комуністи.

(З похоронних обрядів американських більшовиків.)

(Допис з Америки.)

Шикаґо, вересень 1932.

Нехай там не думають у краю, що УНДО це щось незнане в Америці. Ним цікавляться навіть шикаґовські українські комуністи. Вправді 99 проц. з них не знає що означають букви, які творять слово УНДО, але всі вони годяться в тому, що „УНДО всьому винувате". Як станеться в їх життю якась дрібниця, то винно само УНДО, як щось важнішого, то вже УНДО й радикали, — а коли борони Боже відійде хтось з їх членів на лоно Маркса, то спихають вину цим разом вже на... Гувера, УНДО й українську буржуазію у купі.

Наші комуністи мають в Шикаґо свій дім, який побудували коштом 100.000 долярів. Вправді дім задовжений, але стоїть як доказ того, що й український нарід в Америці не є глухий на комуністичну дурійку і є готовий пречинитися своєю частинкою роботи до світової революції, яка обовязково обхопить й Америку. Цей дім є теж їхньою святинею. Священиків заступають їм промовці, які не вміють добре підписатися, але які перейшли школу красноріччивости під проводом лідерів з нюйорських „Щоденних Вістей".

Вмирає чоловік чи жінка, а хочби й немовля, а зараз більшовицький демостен стає і промовляє над небіщиком, якого привезли і поклали на катафальку у комуністичному домі, що Гувер, УНДО і радикали загнали молоде життя в могилу і не дали дорости многонадійній дитині до сили віку. Померла напр. недавно тому жінка при родах, померла й новонароджена дитина. Лікарі не могли врятувати бідолашної, а чому не могли, то про це оповістили світові українські більшовики: УНДО з Гувером до того не допустили.

Це не є анекдота: це правдиві факти з з життя і поведінки української еміґрації в Америці, а радше тої її частини, яка робить довкола себе найбільше вереску. І ті люди затягають нарід під свої прапори: ми, мовляв, виведемо вас з єгипетської неволі і заведемо до обіцяної землі...

Інж. Степан Куропась.

ПЕРЕДПЛАТНИК, ЯКИЙ НЕ ПЛАТИТЬ ПЕРЕДПЛАТИ, Є ЯРМОМ НА ШИЇ КОЖНОГО ПРЕСОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.

Важке положення німецької фільмової індустрії.

(УП) Німецька преса подає, що при порівнанні скількости відвідувачів кіна в 1926 і 1931 році показалося зменшення відвідувачів на 130 мілонів. Для періоду тонфільми виносить це зменшення 77 мілонів. Воно розділюється рівномірно на всі роки і доказує, що це зменшення повстало внаслідок сучасної господарської кризи. В самому Берліні на 10 тисяч мешканців лише 13 ходить до кіна. Найбільше людей ходило до кіна в 1928 році. В роках 1926—28 виносили кошти виробу фільм коло 38 міліонів марок, а податки від кін 34 міліонів марок. Виходить, що податки забирають стількиж грошей, як і виріб фільм. В роках 1929—31 зросли кошти продукції до 36 міліонів, а податки зменшились до 29 міліонів, отже виходить знову, що люди перестали ходити до кіна, бо податки беруть від проданих карт вступу. В роках 1926—28 річна продукція фільм виносила пересічно 217, а в останніх роках 158. Фільмова індустрія бореться тепер з питанням, що буде, як так дальше піде. Бруттові доходи в трьох останніх роках німої фільми виносили 260 міліонів, а також самі доходи за три роки тонфільми на 40 міліонів менше. До того всього приходить ще й та обставина, що кіна змушені купувати чи випозичати дуже дорогу апаратуру для тонфільм, чого передтим не було. Дехто калькулює так, що треба підвищити ціни вступу до кін. А це знову приведе до зменшення числа гостей в кінах. Багато кін вже тепер зовсім збанкротувало, а дуже багато держиться ще лише старими резервами. Навіть таке солідне фільмове підприємство, як У. Ф. А. (Універзумфільм) бореться з труднощами, але воно ще собі дає раду, бо перейшло тепер на продукцію фільм у трьох або й більше верзіях, цебто в ріжних мовах, німецькій, французькій та англійській і має збут для своїх фільм в тих краях.

А коли зачнуть німці крутити фільми в українській мові? Це питання часу. Сподіємось, що ще й цього моменту доживемо.

Місяць української незалежної преси в краю.

З відчитом про пресу до Рави Руської замість ред. І. Квасниці їде ред. Я. Шавяк.

Додатково повідомляємо, що відчит на значений в:

1) Перемишлі — на 20 год.

2) Підгайцях — на 17 год.

3) Стрий — на 20 год.

Пригадуємо, що в усіх містах вступ на салю за добровільними датками, які йдуть на покриття видатків, акції місяця преси.

Румунія не зречеться Бесарабії.

Новий румунський міністер заграничних справ Тітулеску в переїзді з Льондону до Букарешту розмовляв у Парижі з премієром Еріотом. Французька преса стверджує з вдоволенням, що конференція довела до усунення труднощів, які були між Францією та Румунією у звязку з переговорами про пакт неаґресії з Радянщиною. Тітулеску запевнив Еріота, що Румунія готова зробити пакт про неаґресію з Радянщиною, якщо цей пакт буде спиратися на пакт Кельоґа та умову з 1920 р. у справі Бесарабії.

Проти геґемоністичних тенденцій.

БЕРЛІН, 13. 10. ПАТ. Канцлер Папен виголосив вчора підчас свого побуту в Мюнхені другу промову в академічно-політичному клюбі на тему ідейних підстав своєї політики. Канцлер ще раз вказав на консервативний характер тієї політики і зазначив, що в обсязі заграничної політики ставить собі за завдання співділання усіх культурних країв, що вимагає відкинення всіх геґемоністичних тенденцій до вязання світа тревалими вузлами трактатів, що не даються зреалізувати.

—o—

Рим проти Голівуду.

(УП) Значіння фільм як пропаґандивного засобу далося пізнати аж в новітніх часах. Тому й католицька церква нічого не мала проти того, що місіонарі користувались фільмами. Виробництво тих фільм було річю випадковою і зовсім приватною, хоч таких фільм появилося досить багато. Послугуються ними переважно при ріжних місіях і не висвітлюють в кінах як звичайні фільми.

Недавно і Рим чи там Ватикан рішив взятися за організований виріб католицьких фільм. В квітні місяці ц. р. радив в Мілано католицький фільмовий конгрес та виробив певні напрямні. Тепер, як зачувати, Ватикан одобрив усі постанови цього конгресу та доручив заступникові одного великого американського концерну Юнайтед Артістс зорганізувати в цілому світі збут католицьких фільм. Йому доручено теж зорганізувати виробництво таких фільм. Цим способом думає Рим розпочати поважну боротьбу з духом Голівуду, що тепер запанував над світом. Чи вдасться, побачимо. Рим хоче піднести увесь світ морально на вищий щабель, ніж він досі стоїть.

В деяких краях грозить небезпека, що такі фільми викличуть з ріжних боків реакцію. Це відноситься до країв, до деякої міри ворожих Римові чи католицизмові римської форми. Такі фільми будуть там вважати антинаціональними і тимсамим не допускати, або принайменше бойкотувати. Дальше приходиться брати на увагу ще й цей факт, що в світі є дуже багато безвірних людей, навіть між самими католиками. Держаться вони церкви по традиції або по привичці, бо так їх батьки робили. Таких людей буде католицька фільма також відстрашувати від церкви, хоч в ній нічого страшного не буде. Вже сам дух такої фільми буде їм противний.

Щось путнього сказати наперед трудно. Все залежить від підходу до самої справи та від фільми. У нас мабуть такі фільми пішлиб, хоч при нашому убожестві годі думати про велике розповсюднення.

Параґвайці бють.

ЛЬОНДОН, 13. 10. ПАТ. Параґвайці заняли фортифікації Ара і Кастільйо. На основі урядового комунікату ворог тікає, кидаючи зброю та муніцію.

Заворушення у Бельфасті.

БЕЛЬФАСТ, 13. 10. ПАТ. В кількох дільницях міста прийшло знову до заворушень. В цілому місті змінено поліцію, так що на вулицях патролює 3 тисячі поліцаїв. Арештовано 70 осіб. На одній вулиці безробітні напали на вантажний самохід, що віз хліб до поліційної касарні й розграбили вантаж. В кількох місцях збудовано барикади.

—o—

По широкому світі.

— У прядільній фабриці Дітля в Сосніці вибух італійський страйк наслідком обниження платень на 15 проц.

— В Льондоні радила міжнародня конференція журналістів над вдержанням світового миру.

— Більшовицька влада в Арзамасі засудила на кару смерти православного епископа Домініяна Горохова за знеславлювання малолітних. Кару перемінено на 8 років концентраційного обозу.

— Канцлер Папен виїхав у середу вечором з Мінхену до Берліна.

Економічний огляд.

ПОЛЬСЬКА ХРОНІКА.

Торговельний біланс.

Біланс товарових оборотів Польщі з закордоном за перших 9 місяців ц. р. замкнений активним сальдом 58.8 міл. зол. Уже тепер можна сподіватись, що сальдо при кінці року небагато перейде пова 200 міл., себто зінятись буде всього 50 відс. минулорічного сальда (416,489 тисяч). А треба підчеркнути, що й цю активність завдячується головно небувалій і постійній компресії ввозу Польщі, який виявляється в ось яких цифрах: 1929 — 3.110 міл. зол., 1930 — 2.245 міл. зол. (на 28 відс.), 1931 — 1.468 міл. зол. (ще на 34 відс.) 1932 (9 міс.) — 634 міл. зол.

І тільки тоді, коли узглянимо цей величезний спадок імпортованих вартостей, можемо собі вповні змсувати, як великі втрати потерпіла Польща на міжнародніх ринках.

Небезпеки компензаційного обороту.

Три центральні госп. організації: Левіятан, Т-во Польських Купців і Централя Союзу Купців, покликали до життя Т-во для виміннoї торговлі, для технічної опіки над компензаційними трансакціями зі закордоном. Перед кількома днями доказувала „Ґазета Гандльова", що вимінний оборот є „необхідним злом", бо його практикує вже багато держав, обходячи в той спосіб великі обмеження в міжнародньому товаровому обороті. Знова опозиційна преса завважує, що така примітивна форма товарової виміни особливо для Польщі є дуже небезпечна. Нема надії, аби вдалось вирівняти біланси з державами, з якими Польща торговельно-пасивна, натомість велика можливість такого вирівняння з тими державами, з якими є вона активна, що нанеслоб кольосальний удар польському торговельному білянсові.

Також у Польщі поправляється господарська ситуація.

Так бодай твердять проурядові кола. З цього приводу не без іронії написав недавно „Ґлос Народу": В нашому правлячому Олімпі почався приплив оптимізму. Тепер знов у варшавській Пром.-Торговельній Палаті виголосив б. мін. Кларнер довшу промову, в якій підкреслив виразні початки світової поправи, зокрема теж у Польщі. Він ствердив, що „в Польщі вертає постепенно довіря, зростає бажання рушити заховані капітали. Банкові вкладки ростуть, навіть біржева мертвеччина оживає". Велика вартість є у тому, що золотий затримав свою стійність. Треба відбудувати рентовність господарського обороту, а знижувати ціни можна тільки там, де знижка не спричинить дефіцитовости у підприємствах. Кларнер заповів сконсолідовану акцію Т.-Пр. Палати разом з іншими госп. організаціями проти кризи. Досі ця акція була — мовляв — фрагментарична.

Картелі і обниження цін.

Між урядом і картелями ідуть весь час переговори, Репрезентанти картелів погоджуються на знижку цін скартелізованих артикулів тільки тоді, коли будуть зредуковані податки і залізнича тарифа. Уряд щодо податків ніяк не годиться. Через те досі нема порозуміння. Тимчасом вугіляний промисл всупереч дотеперішним вісткам заявляє, що про обниження ціни на вугілля на внутр. ринку не може бути бесіди, бо до цього брак калькуляційних підстав. Збут у краю на низькому рівені, а за кордон продано у вересні 900 тис. тон тоді, коли пересічна місячна цифра була 1,200 тис. тон. Отже хто вдержувався зі закупном палива на зиму, може вже купувати. Варто ще занотувати, що в Польщі готовлять новий картель: концентрацію фабрик і торговлі взуттям. Преса називає це великим абсурдом, бо з одної сторони поборюється всесильність картелів, а з другої твориться нові.

Реорганізація польської рільничої кооперації

Плян реорганізації передбачує повстання нових централь, побудованих на інших ніж досі основах. Як засаду мають прийняти комісову торговлю. Найбільша централя „Кооперація Рольна" є тепер у стадії ліквідації. Також інші польські кооперативні централі звужують свою діяльність.

СВІТОВА ХРОНІКА.

Паперові постанови не поліпшать ситуації.

Пошесть господарських міжнародніх конференцій надоіла вже загально і часто доводиться читати в закордонній пресі терпкі уваги на тему зелених столів. Особливо безпощадно скритикувала преса конференцію в Стрезі, яка висказала тільки „побожні бажання" і не спромоглась на ніщо конкретне. Тепер знов на господарській комісії Ліґи Націй виступив голяндський делегат Колійн та заявив, що досі Л. Націй в ділянці господарства нічого не зробила. Всі ухвали залишились на папері. Льозанська конференція не принесла зміни ситуації. Оттава невиразна у своїх результатах і ціла тепер надія на проектовану світову господарську конференцію. Якщо вона не поведеться, то Европі грозить господарська руїна. Ці обави голяндця находимо теж на сторінках европейської преси. Побоюються, що світовій госп. конференції не стане віддиху, аби погасити вогонь господарських націоналізмів, який палахкотить тепер у всьому світі. Льондон обіцює опублікувати в найближчих днях затаєні резолюції імперіяльної конференції в Оттаві. Чи характер їхній буде справді ревеляційний — як це дехто думає — небавком побачимо. На всякий випадок відслонять вони заслону англійського сфінкса і позволять збагнути становище Анґлії підчас майбутньої світової конференції.

Коли скінчиться кріза?

Спробу відповісти на це питання, що давить сучасне покоління, находимо у думках, які проголосив відомий економічний авторітет на польському ґрунті проф. Кржижановський підчас свого відчиту 11. ц. м. в Банку Госп. Краєвого у Варшаві. Він заявив: Якщо протягом 20 літ вдасться оминути воєн, то наспіє для світа період конюнктури куди кращий, ніж передвоєнний. Конюнктуральна кріза вже кінчиться, натомість менше признак є у структуральній кризі, що виявляється надмірним державним інтервенціонізмом. Тревале поліпшення неможливе без повороту до лібералізму. В Польщі поправа буде, але не така сильна як у 1926 р. У Радянщині погіршиться. Причиною: надмірні інвестиції й — брак збуту. У Зл. Держ. П. Америки поважною перешкодою є прогібіція. Прелеґент нарікав, що вільноторговельні резолюції Ліґи Націй ідуть до коша та що законодавства загострюють крізу.

Виборчий поєдинок Гувер — Рузвельт.

У ньому господарські справи грають першорядну ролю. Рузвельт, який вперше в історії амер. виборів акцентує так сильно соціяльний момент виступаючи проти фінансово-промислової олігархії, заповідає великі господарські зміни у Злуч. Державах, якщо він стане президентом. Першим кроком його — мовляв — буде поладнати нормальний товаровий оборот з Европою, себто знести митні перешкоди. Він обіцює фармерам вищі ціни за їхні продукти, безробітним 200 міл. долярів на фонд праці, вирівнання бюджету, що в цьому році покінчиться величезним дефіцитом, розвязання справи прогібіції і т. і. Пробне голосування, влаштоване журналом „Literary Digest" принесло побіду Рузвельтові. Весь світ цікавиться тим, які результати принесуть американські вибори. Бо від господарської політики Вашінґтону в великій мірі залежить дальша доля Европи.

В. Н-вич.

Еріо в Льондоні.

Льондон, 13. 10. ПАТ. Французький премієр Еріо приїхав сюди в середу вечором, повитаний на двірці Мекдональдом, Саймоном і французьким амбасадором. Сьогодні перед полуднем буде мати розмову з анґлійським премієром і Саймоном.

РОЗМОВИ ЕРІО ЗІ САЙМОНОМ.

ЛЬОНДОН, 13. 10. ПАТ. Еріо відвідав Давнінґ Стріт і мав там із міністром Саймоном щиру розмову.

ЛЕТ РУМУНСЬКИХ ЛЕТУНІВ.

МАРСИЛІЯ, 13. 10. ПАТ. Румунські летуни кап. Бет і підпор. Манолеску відлетіли сьогодні в год. 8.15 з летунського майдану Маріяна до Риму. Відтам пічнуть лет за чашу князя Бібеску.

ІРЛЯНДСЬКО-БРИТІЙСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ.

ДЕБЛІН, 13. 10. ПАТ. Ірляндська делеґація під проводом Де Валери виїхала до Льондону на переговори з британським урядом у справі ґрунтових рат.

БЕЛЬҐІЙСЬКІ РЕПРЕСІЇ СУПРОТИ НІМЦІВ.

ЕСЕН, 13. 10. ПАТ. У звязку з континґентовими розпорядками Німеччини бельґійська влада стала пристосовувати репресії супроти німецьких горожан. Досі кордонний рух між Німеччиною та Бельґією відбувався майже без ніякої кордонної контролі. Недавно бельґійська влада завела строгу кордонну контролю та не дозволяє німцям їхати до Бельґії без спеціяльних дозволів.

ПРОТИ ПОДАТКОВИХ ЕКЗЕКУТОРІВ.

ГАМБУРҐ, 13. 10. На воротах двору Келінґгусен, якого ліцитаційну продажу перервали насилу, вивісили таблицю з написю: „Хто цей двір купить, того будуть бойкотувати та виключать із товариства". Ця ліцитація викликала живі протести місцевих земельних кол проти податкових екзекуторів.

НОВИНКИ

— **Ідуть осінні дощі й болота,** а з ними простуда і катар. Забезпечіть від них купуючи дощівки, кальоші і непромакальне взуття в **„Кометі", Львів, Ринок 21.**

„КОМЕТА" **Станиславів, Сапіжинська 10** x

— **У пятницю 14. ц. м. Марія Сокіл** співає партію Мімі в опері Пучінія „Циганерія" у Великому Театрі у Львові.

— **Відбирають інвалідські ренти.** В міністерстві праці й суспільної опіки спеціяльна комісія розглядає інвалідські акти, щоби ствердити права до ренти. Показалося, що не всі зізнання інтересованих були правдиві. Часто каліцтво не мало нічого спільного з участю у війні, На 160 тисяч є 10 проц. таких випадків. Передбачують, що верифікація відбере 16 тисячам осіб право до інвалідських рент.

— **Розпорядок про устрій адвокатури.** У „Віснику Законів" появився розпорядок президента республики зі силою закона, що містить новий закон про устрій адвокатури. Виконання розпорядку, що входить в життя з днем 1. листопада ц. р., має перевести міністр справедливости. Перші вибори й іменування органів адвокатури на основі приписів нового права відбудуться на протязі двох тижнів від часу, як стане обовязувати розпорядок.

— **Зміни в устрою судівництва.** „Вістник Законів" приніс декрет президента республики, що змінює деякі повині постанови про устрій судівництва. На основі цього декрету суддів буде іменувати президент республики на внесення міністра справедливости, представлене міністром справедливости в порозумінні з головою ради міністрів, а не як досі на внесення ради міністрів. Те саме торкається прокураторів. Є теж приписи, що судові аплíканти можуть бути делеговані на неозначений час до адміністраційних урядів, щоби познайомитися зі справами тієї влади в обсязі карної процедури. Декрет входить в життя з днем 1. листопада ц. р.

— **Хабарництво в міністерстві скарбу.** З наказу слідчого судді у Варшаві арештували двох урядовців міністерства скарбу. Закидують їм хабарництво.

— **Жінки суддями.** Президент республики підписав іменування трьох жінок городськими суддями. У Львові стала суддею п. Гелена Леляржова, у Варшаві п. Ванда Камінська, в Сосніівці п. Гелена Воніконос.

— **Смерть від авта.** На вул. Сапіги у Львові особове авто переїхало робітника І. Хруща. Поготівля ратункової стації перевезло переїханого до шпиталю, де він помер. Прокураторія занялася тією справою.

— **Ошуканства з долярівками.** Михайло Мондрак із Лиски пов. Ліпіни повідомив поліцію, що сплатив в однім кредитовім товаристві у Львові на рати долярівку, а коли хотів цю долярівку відобрати, переконався, що такого товариства нема, бо давно розвязане. Таких випадків як стверджено є більш

— **Як шанують українську мову.** В актах повітового суду в Сколім найдемо ось-який акт: Adwokat Dr. Stefan Bułak w Skolem. — Sąd Grodzki w Skolem. Powódka: Krajowe Towarzystwo Ochrony dzieci i opieki nad młodzieżą we Lwowie — Filja w Skolem, przez przewodniczącego ks. Michała Mossorę, dziekana w Skolem. Pozwany: Jan Fill, burmistrz w Smorzu Pozew o zapłacenie kwoty 170 zł. zpn. L. cz C. VI 527/29. Ті, що вносили позов у польській мові, оправдували себе, що робили це тому, аби певніше виграти справу українського товариства проти бурмістра-поляка...

— **Дрібні вістки.** Н. Калачинський з Пасік Галицьких, що втратив становище, привів троє своїх дітей до львівського маґістрату, а сам пропав. — На вул. Баторія у Львові розібрався до нага 26-літн. Каз. Попельовський та став викрикати якісь незрозумілі слова. Поліцай арештував його. Попельовський мабуть умово хорий. — Львівський суд засудив на 4 роки тюрми Тад. Песта за вбивство свого батька-огородника. Вбив батька тому, що батько докоряв йому за пияничання. — Париський суд засудив студента III. р. теольоґії Мартена на рік тюрми за це, що покликуючися на принципи хр. релігії, не хотів служити в війську.

— **Купець ошуканець.** У Варшаві арештували купця Цімермана, представника фабрики капелюхів під Бельськом. Власник фабрики і його варшавський повновласник Август Свобода звернули увагу, що грошеві вплили з варшавського представництва дуже малі, а вкінці ніякі. Свобода перевів у Цімермана контролю і переконався, що гроші від довжників приходили, але Цімерман ховав їх до власної кишені. Вже в першому дні Свобода ствердив дефравдацію на суму 70.000 зол. Повідомлена про це прокураторія веліла Цімермана арештувати.

— **Староримський меч на дні Дніпра.** Підчас будови Дніпрельстану і реґуляції Дніпра в районі порогів найшли на дні ріки значну скількість предметів, що походять з камінної доби та кольонізації старинного Риму над Чорним морем. Між іншим найшли римський меч з цінною інкрустацією золота та написами, що походять з часів пунських воєн. Цікаве, що найдений меч не покритий ржою.

— **Траґічна боротьба з медведем.** „Канадійський Фармер" повідомляє: В місцевости Гардентон, Ман. сталася 16. вересня ц. р. страшна подія, що скінчилася смертю двох людей, а саме

58-літнього фармера Танаса Кавулі та його 65-літньої жінки, обоїх українців. Кавула вийшов зі сином Василем на вигін до худоби і побачив, що між худобою крутиться величезний чорний медвідь. Щоби звірюка не зробила їм шкоди, оба старалися вигнати медведя зпоміж худоби. Однак медвідь виліз на дерево і ніяк не хотів звідтам злізти. Тоді син побіг до хати, вхопив рушницю, а крім того привязав ножа до тички, щоби ним зігнати медведя з дерева. Почали штуркати його ножем, а коли медвідь не злазив, син вистрілив з рушниці, ціляючи медведя в око. Тяжко ранений медвідь заревів страшенно, зіскочив з дерева і розярений кинувся на старого Танаса Кавулу. Заатакований старець пустився тікати, однак на нещастя спотикнувся об камінь і впав. Тоді син Василь змірився і хотів знову стріляти до медведя, однак капсля відмовила і рушниця не вистрілила. А медвідь прискочив до Танаса, що лежав на землі, та одним ударом лаби роздер йому груди. Старий Кавула помер на місці. Бачила це його жінка і не могучи пережити страшної смерти чоловіка, впала зі зворушення трупом. На другий день затривожені доокола фармери застрілили медведя недалеко фарми Кавулі.

— **Катастрофа на морі.** З Орістано (в Італії) повідомляють, що в часі бурі один рибацький корабель затонув, другий розбився об скалу, а третій поважно ушкодився. 5 рибаків згинуло.

— **Смерть лужицького вченого.** В Бавцені помер у 79 році життя визначний лужицький діяч і вчений проф. Ернест Мука, член ріжних наукових установ. До останньої хвилини був гімназійним учителем.

— **Виставка старих авт та мотоциклів.** Німецькі організації в справі збуту старих авт та мотоциклів улаштовують в днях 12—16. жовтня виставу вживаних авт та мотоциклів. Вистава відбудеться на Кайзердам. Минулого року така вистава дала багатьом людям змогу купити за невеликі гроші добре авто. Цьогорічні знижені ціни будуть ще більше тому сприяти.

— **Закінчення, якого можна було чекати.** Голосна справа бойкоту фірми Шіхт-Левер С. А., а особливо закидів, роблених цій фірмі, поширюваних Професійним Союзом торговельних працьовників, промислових і бюрових у Польщі (відділ варшавський), закінчилась у гродському суді I. округи у Варшаві, в дні 23. вересня т. р. На цей день була визначена судова розправа на скаргу, внесену фірмою Шіхт і особисто д. Шіхтом. Обвинувачені зложили до судового протоколу декляpацію, що вони впали жертвою неточних інформацій від третіх осіб і відкликують усі закиди щодо фірми Шіхт-Левер С. А. і п. Шіхта та висказують жаль з приводу цього непорозуміння.

— **От вам змагання!** В Гамбургу відбулися на днях змагання в копаного мяча між дружинами коминярів та акторів. Суддював один визначний журналіст. Коминярі грали той меч в циліндрах і виграли 6:1. Дохід призначено на безробітних коминярів та акторів.

— **З життя в Манджурії.** На одній вулиці Харбіна чотири бандити напали на англійку й хотіли вхопити діти, що находилися при ній. Бандити збили англійку. 2 прохожі москалі кинулися в погоню за бандитами, що почали відстрілюватися і тяжко ранили переслідуючих. В погоні брала теж участь китайська поліція, що дала сальву й вбила двох бандитів. Два інші втікли.

— **Топлять перли, щоби не потаніли.** Японські торговельники перел рішили спалити 720 тисяч перел вартости 500 тисяч ен, щоби не допустити до спадку цін. Знищення перел відбудеться під контролею торговельної палати в Токіо.

— **Після 15 літ ожив.** У 1917 р. підчас завзятих воздушних боїв згинув на очах численних товаришів американський летун Артур Кемпбел. Його літак упав від стрілів між ворожі окопи. Командант ескадрилі „Бузьків" до якої належав Кемпбел повідомив про його скін свій штаб. Ім'я Кемпбела вписали між героїв, що впали на полі слави. Минуло 15 літ. Минулого тижня дістав американський консуль у Парижі лист від Артура Кемпбела. Цей покійний герой, що не вмер, прохав його прислати папери, що реєстрували його смерть. Він хоче ці папери показати своїй нареченій. Вияснилося, що Кемпбел упавши в німецькі окопи дістав потрясення мізку, але жив. Три роки пролежав він у шпиталі в Дісельдорфі. Коли память верталась до нього, лікарі радили летунові не згадувати про свою катастрофу та минуле. У 1920 р. він вернувся до Америки і 12 літ він мовчав і пробував не відсвіжувати своїх воєнних спогадів. Аж тепер, коли рішив оженитись, оповів своїй нареченій те, що з ним трапилось. А на доказ, що каже правду, прохав американського консуля прислати йому відповідні документи.

— **Мистецька вистава.** Польське Т-во приятелів мистецтва уладило в будинку Промислового музею (вул. Дідушицьких ч. 1) виставу 150 рисунків, гвашів і дереворитів польських і українських мистців. Вистава отворена щоденно від 10. до 3 год.

— **Ада Сарі.** Другий мистецький концерт при участи знаменитої співачки Ади Сарі відбудеться у вівторок 18. ц. м. у Львові. Артистка належить тепер до найбільш цінених кольоратурових співачок.

— **Справлення помилки.** У вчорашньому (228) числі „Діла", в новинці **„Припинення діяльности читалень і кооператив у косівському повіті"**, зложено помилково в останньому реченні зам. слова „дозволила" — слово „завісила". Дотичне речення має виглядати так: У самім Косові влада **дозволила** на дальше функціонування кредитової кооперативи, якої діяльність була хвилево також припинила.

—o—

З кіна.

КІНО „КАСІНО": **„Людина-малпа".**

Після „Трейдер-Горна" фільма цього-ж режісера подібного сюжету; цим разом її героєм відомий Тарзан із повістей Борровса. Наче Кіплінговий Мовглі він живе у джунглях серед звірят, дружить із ними та бореться. Сцени боротьби із львами незвичайні. Зустріч людини-малпи із европейською нагадує чудові картини із славних „Білих тіней". Головну ролю грає найкращий світовий мистець у плаванні.

Мандрівні сільсько-господарські курси Товариства „Сільський Господар".

Т-во „Сільський Господар" у Львові подає до загального відома вістку про організацію **мандрівних сільсько-господарських курсів.**

Метою цих курсів є наладнання кращого безпосереднього звязку Товариства зі селом, ширення загального сільсько-господарського знання та вишколення сільських інструкторів, т. зв. **старостів** для ведення агрономічної праці по селах (при кружках „Сільський Господар").

Курси будуть двоякого роду: коротші — 1-тижневі і довші, основніші — 2-тижневі.

У програму навчання входять науки зі всіх ділянок сільського господарства і наука про те, як треба працювати в кружках „Сільського Господаря".

Навчання, яке будуть переводити фахові інструктори, призначені Т-вом „Сільський Господар", буде теоретичне і практичне. Теоретичні лекції будуть ілюстровані світляними образками, діяграмами і таблицями.

Курси є зорганізовані в цей спосіб, що вони можуть відбутися в кожній місцевости, у кожному місті чи селі та в довільному часі.

Уладженням курсів може займитися кожна місцева установа, філія чи кружок „Сільський Господар", читальня „Просвіти" чи кооператива. На їх бажання Т-во „Сільський Господар" висилає своїх учителів-інструкторів.

Кошти переведення курсів мають покривати учасники зглядно ця установа, яка їх уладжуватиме.

Наближається зимова пора, в якій зорганізоване селянство береться за культурно-освітню працю на селі. — В тому часі уладжують також багато сільсько-господарських курсів. Звертаємо увагу нашим сільським організаціям, що задумують організувати такі курси на цю нову установу, яку поставило Т-во „Сільський Господар" і радимо використати її головно там, де для організації фахових сільсько-господарських курсів нема потрібних прелегентів.

Точні інформації та поучення у цій справі перешле інтересованим на бажання Т-во „Сільський Господар" у Львові, вул. Зіморовича 20.

—o—

Із судової салі.

НАПАД ПІД БІРЧОЮ ПЕРЕД СУДОМ.

Розправа 12. X. 1932.

Розправа починається в заповненій по береги салі. Проводить судця Кшевінський, обвинувачує прок. Тимінський, боронять адвокати д-р Загайкевич і д-р Фрімм. Іменем пошкодованого скарбу держави зголосився надконтрольор почти Лев Зальц (з правами на 16.45 зол.).

По відчитанні акту обвинувачення *приступлено до переслухання обвинуваченого Василя Цебеняка.*

Молодий, 22-літній пристойний мущина почувається лиш до вини в нападі на почтовий амбулянс, але не почувається до вини вбиття поліц. Гібчинського і до стріляння до Сегели й до Павлика. (В тім місці зі сторони лави присяглих суддів роздаються голоси, що не розуміють української мови. На запит предсідника стають 3 присяглі судді, які заявляють, що по українськи зовсім не розуміють).

Оборонець д-р *Загайкевич* домагається втягнення цього до протоколу розправи, а коли предсідник тому відмовив, відкликується до рішення трибуналу, а заразом у довшому виводі противиться тому, щоби справу рішали судді, які не розуміють мови обвинуваченого.

По нараді трибунал рішає вписати до протоколу заяву 3 суддів, що не розуміють української мови та рішає прибрати до дальшої розправи перекладчика. Для його покликання заряджено перерву.

По перерві іменував суд перекладчиком Володимира Колця, судового урядовця, який склав присягу.

Переслуханий *Василь Цебеняк* зізнає, що Роман Куцак оповідав йому про УВО і давав читати „Сурму". Казав теж, що УВО потребує на це грошей, а одного дня прийшов до нього Йосиф Куцак взиваючи його до участи в нападі на почту для організації. Обв. на це не погоджувався, але Куцак заявив, що Цебеняк за багато знає про УВО і мусить іти, бо коли не сповнить приказу, то куля в лоб.

Відтак про саму інкриміновану подію оповідає згідно зі станом справи, представленим в акті обвинувачення, з тим, що напад мав бути виконаний, аби, як казав Роман Куцак, мати гроші для організації. Обвинувачений перестрашений стріляв, але в гору. Не здавав собі справи з того, що сталося.

Відтак ставлять обвинуваченому низку питань прокуратор Тимінський та оборонець Загайкевич. М. ін. обв. Цебеняк заявляє, що коли у слідстві казав, що Роман Куцак обіцював, що будуть мати з нападу гроші, то розумів це так, що ті гроші не будуть для них, але для організації УВО.

На пополудневій розправі стали переслухувати свідка *Яна Сегелу*, який після заприсяження оповідає хід цілої події. Справників не пізнав би. На запит подає, що Гібчинського і його не міг поцілити той самий стріл. На дальший запит д-ра Загайкевича подає, що поліційного конвоєнта звичайно нема, а є лиш коли на 1-го в місяці везе почта гроші. Числа стрілів або напасників подати не може.

Свідок *Альфред Шипала* був пасажиром, який критичного дня їхав амбулянсом і їдучи під гору зліз та пішов з іншими пасажирами вперід під гору пішки. Як відбувся напад, не знає, бачив, як якийсь справник вибіг наперід перед амбулянс, задержався та віддав у їх напрямі стріл, який нікого не поцілив.

Свідок *Перля Гіммельштайн* їхала критичного дня амбулянсом, а відійшовши наперід, нічого не бачила. Чула стріли, але ближчих обставин не знає.

Свідок *Авраам Адлер* зізнає подібно, як Перля Гіммельштайн. Мав враження, що наперід була одна сальва, а потім друга. Розпізнав один крісовий стріл, але не знає, чи при першій сальві, чи другим разом. Повстало замішання, а відтак за якийсь час він пійшов на місце. Почтальона не було, а Гібчинський лежав неживий. При возі бачив 2-х людей.

Свід. *Хаїм Рубінфельд*, пасажир амбулянсу, відійшов вперід, нападу не бачив; зізнає менш-більш, як попередній свідок.

Свідок *Іван Долгуник*, тодішній начальник громади у Вільшанах, оповідає про це, як йому донесено про напад, а він повідомив поліцію.

Свідок *Андрій Борило*, пост. пп. у Вільшанах, одержавши від Івана Долгуника вістку про напад, зателефонував на поліцію до Красічина, а сам пішов на критичне місце. Там побачив неживого Гібчинського. В лісі коло дороги були дві наслони з галуз, віддалені від себе кілька

кроків. Гібчинський лежав проти другої засло-
ни. Найшов на місці 11 лусок з револьверу і дві з кріса. Часть з тих лусок була на краю ліса, а часть на гостинці біля Гібч-ого. Дві луски були зовсім коло Гібчинського. На Гібчинськім була куля перерізана, кріс забраний.

Свідок *Петро Корецький*, нач. гром. в Рокличах, був тим, що в лісі стрінув трьох утікаючих справників і задержав їх окликом: „Стій, руки до гори!", після чого вони розбіглися. Тоді про напад ще не знав. Бачив їх на 5 км. від місця, але нікого не пізнав.

Свідок *Амврозій Костишин*, секр. суду в Бірчі, замовив через Сеґелу стемплі, які він мав купити у скарб. касі в Перемишлі, де йому їх не видали. В тій цілі передав Сеґелі течку із замовленням і грішми. Свідкові показують картонову течку, відібрану Цебенякові при його арештуванні, і свідок пізнає, що є це саме та його течка, яку він передав 31. VII. 1931. візникові Сеґелі.

Свідок *Володимир Слюсар* із Сераківець їхав до Перемишля і Роман Куцак присівся до нього, кажучи, що їде до залізниці. По дорозі стрінув Йосифа Куцака, котрого рівнож забрав на фіру, а відтак ще зустрінув обв. Цебеняка і Володимира Терешку, яких Роман Куцак казав також забрати на фіру. По дорозі злізали Куцаки перед кріпосною брамою Перемишля, а Терешко і Цебеняк злізали в Перемишлі.

Відтак приступлено до переслухання знавців, лікарів д-ра Арматиса і д-ра Туртельтавба та знавця рушникаря.

РОЗПРАВА, НА ЯКІЙ ПОЛІЦАЙ ВІДМОВЛЯЄ ЗІЗНАНЬ ДОТИЧНО ПОБИТТЯ ОБВИНУВАЧЕНОГО.

Дня 19. IX. ц. р. відбулася в окр. суді у Стрию до ч. спр. К. 432/32 карна розправа проти Івана Пілата і тов. з Рабчиць за злочин крадіжи. Обвинувачений Іван Пілат заперечив при розправі деякі вчинки, до яких на поліції нібито був призвався. Признання на поліції виправдував тим, що мусів признатися, бо постерунковий Ст. Герасімовіч з Мединич бив його. Як свідка побоїв покликав Василя Стецулу, війта з Рабчиць. Цей зізнав на розправі, слуханий під присягою, що постер. Герасімовіч, переслухуючи Пілата, вдарив його справді палицею, яку взяв від свідка, кілька разів по плечах. Слуханий як свідок постер. Герасімовіч відмовив дотично цих побоїв зізнань, покликуючися на постанову арт. 106. к. к. (Цей артикул дає свідкові право відмовити відповіди на питання, коли виявлення деяких обставин моглоб наразити на карну відповідальність свідка або близьку людину).

Коли нарікаєте, що українські ґазети є гірші від чужинецьких — поцікавтеся грошевими засобами цих останніх і спитайте себе: звідки ці засоби мають взяти українські видавництва і чим має жити українська преса?!

Дописи.

КАЛУЩИНА. *(Праця діточого садку в Новиці.)* Як по деяких інших місцевостях, так і діточий садок „Р. Ш." в Новиці важко проломлював собі шлях і серед незорієнтованого громадянства і ще більше серед місцевої інтеліґенції. Прикро впр. зазначити, що місцевий Кружок „Р. Ш." не тільки не подбав за приміщення ані для дітвори ані для вчительки, але навіть не освідомив родичів про те, що таке садок „Р. Ш." і не заохотив посилати туди дітвори. Весь тягар роботи взяла на себе сама вчителька О. П., яка зосередила біля себе дітвору та молодь. Кожної неділі і свята відбувався попис дітвори або в самій Новиці, або поза нею, чим здобув собі цей садок немало прихильників. Цьогорічний садок „Р. Ш." в Новиці настільки розбудив приспану свідомість новичан, що прощали цей садок з великим жалем і вже заздалегідь плянують у найближчому часі відкрити у себе такий садок. „Р. Ш." Треба тільки висловити побажання, щоби місцевий Кружок „Р. Ш." цікавився більше цією установою і щоби деякі одиниці не перешкоджали в праці людині, яка хоче працювати. Добре булоб теж, щоби Повіт. Кружок „Р. Ш." в Калуші ближче цікавився долею садків у свому районі.

ГАНУСІВЦІ, пов. СТАНИСЛАВІВ. *(З освітнього життя. — Посвячення чит. домівки. — Евангелицькі руїнники при роботі.)* Ганусівці — одно з кращих і свідоміших сіл у повіті. Має воно в себе читальню, кооперативу і т-во „Сокіл". Усі ті установи розвиваються гарно. Кооператива, заснована перед кількома роками, виказала цього року 500 ам. долярів майна. Слід згадати, що вона зі своїх доходів жертвувала 200 ам. долярів на будову чит. домівки, заснувала в селі ще й другу крамницю філію, а ще одну крамницю старається заснувати в сусідньому селі Побережі, де громадяни, зражені невдачею своєї кооперативи, байдуже ставляться до кооперативної ідеї. (Треба згадати, що в Побережі є 6 жидівських родин, які не лише удержуються зі своїх крамничок, але ще й поле в селян купують). Читальняний рух у Ганусівцях досить оживлений. Душею цього руху є п-і Ольга Маньков, яка при співучасти інж. Гриця Вовка заложила при читальні хор, аматорський і жіночий гурток (останній має около 106 членкинь). За її старанням дала читальня кільканацять концертів і драматичних вистав. Найрухливіший є тепер жіночий гурток, який під проводом п-і Манькової в неділі і свята читає книжки, часописи, веде гутірки і т. п. Недавно цей гурток улаштував чайний вечір із забавою, але без алькоголю. Дохід призначено на викінчення читальняної домівки. За прикладом жіночого гуртка хочуть тепер і мущини влаштувати такий самий вечір. Дай Боже таких прикладів більше і по інших селах! В початках вересня відбулося посвячення чит. домівки в Ганусівцях, якого доконав місц. парох о. декан Петро Янкевич в асисті духовенства. Досить живу діяльність проявляє в селі Т-во „Сокіл" під проводом п. п. Івана Лещишина, абс. ґімн., інж. Гриця Вовка і Ольги Вовківної, абс ґімн., чого доказом було величаве сокільське свято в Ганусівцях, уладжене підчас цьогорічних ферій. Одначе ця гарна й хосенна освітня праця в Ганусівцях не сподобалася евангелицьким аґітаторам, здеправованим нібито-інтеліґентам із сусіднього Побережа й Єзуполя. Як чорні духи напосілися вони розбити єдність народу в Ганусівцях, бо в Побережі і Єзуполі їм не повелося. (Досі ще ні одна душа не перейшла формально до евангеликів ні в Побережі, ні в Єзуполі). Та шкода їх труду, бо свідомі громадяни села Ганусовець уміють відріжнити здорове зерно від куколю і не дадуться зловити в сіти руїнників-запроданців.

Громадянин.

БІРЖА.

ГРОШІ.

Долар у приватних оборотах 8.90.

Бельґія 123.85, 124.16, 123.54; Данціґ 173.60, 174.03, 173.17; Льондон 30.70 — 71, 30.86, 30.56; Нюйорк кабель 8.91.9, 8.93.9, 8.89.9; Париж 34.98 — 34.97 і пів 35.06, 34.89; Прага 26.41, 26.47, 26.35; Швайцарія 172.20, 172.63, 171.77; Італія 45.68, 45.90, 45.46; Берлін 211.90.

АКЦІЇ.

Банк Польський 89.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 13. X. 1932 р. за масло експортове та десерове пріма 3·40 зол., за літру молока 19—21 сот., літру сметани 1·10 зол., копу яєць 4·90—5·— зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр.

Пятниця, 14. жовтня, год. 7.30 веч. „Богема".

Субота 15. жовтня, год. 7.30 веч. „Самійло Зборовський" (Абонам.).

Неділя 16. жовтня, год. 3. поп. „Галька".

Неділя, 16. жовтня год. 7.30 веч. „Самійло Зборовський (Абон. 1).

Театр Ріжнородностей.

Пятниця 14. жовтня. год. 7.30 веч. Бездомний лікар".

Субота 15. жовтня, год. 7.30 веч. „Бездомний лікар".

Неділя 16. жовтня год. 3.30 поп. „Дивні любки".

Неділя 16. жовтня год. 7.30 веч. „Бездомний лікар" (Абон. 1).

Концертове Бюро М. Тірка.

Вівторок, 18. жовтня: II. Мистецький концерт. Ада Сарі, співачка.

Вівторок, 25. жовтня: III. Мистецький концерт. Іван Кубелік, скрипак

Кіна.

АПОЛЬО: „Невідомий співець".

АТЛЯНТІК: „Сержант X".

КАСІНО: „Чоловік-мавпа" (Ван Дайк).

КОЛІСЕЙ: „Так цілують віденки", ревія „Це варто побачити".

КОПЕРНИК: „Чоловік, якого я вбив".

МАРУСЕНЬКА: „Човоік, якого я вбив".

МІРАЖ: „Бен Гур" (Рамон Новаро).

ОАЗА: „Ц. к. резервіст".

ПАЛЯС: „Король то я" (Власта Буріян).

ПАН: „Конгрес танцює" (Ліліяна Гарвей).

ПАСАЖ: „Тайний детектив".

ПРОМІНЬ: „Сталева рука", ревія.

СТИЛЕВЕ: „Афера замужньої жінки" (Джанет Мекдональд).

УТІХА: „Їздці з Ріо Ґранде" (Боб Костер), „Голівуд".

ХИМЕРА: „Містер Джекель і д-р Гайд".

Ширіть наш часопис!

Закордонне радіо.

Субота, 15. жовтня 1932.

Братислава (278,8) 16.10 Концерт. 19.50 Мандоліни, 21.10 Легка музика. **Міляно** (331,4) 20.30 „Міньон" оп. Томаса. **Штутґарт** (360,6) 10.40 Оп. арії, 13.30 Трубна орхестра. **Рим** (441,2) 20.45 „Прімавера Скапіліята" оп. Штравса. **Прага** (487) 19.15 Пісні. **Відень** (517,2) 11.30 Капеля. 16.45 Концерт. **Мінхен** (532,9) 12.00, 19.00 Музика, 14.25 Весела авдиція, 20.00 „Княжна чардаша" оп. Кальмана. **Будапешт** (550,5) 19.30 Опера. **Харків** (937,5) 10.00, 12.15, 15.00, 19.00 Концерт, 14.30 Українська музика.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Субота, 15. жовтня 1932.

11.58 Час, 12.10 Огляд преси, 12.20, 12.45 Грамофон, 12.40 Метеор. комунікат, 13.10 Шк. поранок, 16.00 „Добрийдень чи добраніч", для дітей, 16.25 Серед книжок, 16.35 Ґрамофон, Сільва рерум, 16.40 „Як відвідувати Виленщину", 17.00 Авд. для хорих, 17.40 Актуальний вечір, 18.10 Концерт, 18.55 „Зі споминів короткохвилівця", 19.15 Всячина, 19.30 На овиді, 19.45 Прес. рад. денник, 20.00 Орхестра, 22.05 Шопенові твори, 22.40 „У великім готелі", 22.55 Комунікати, 23.00 „Розбалакалися антени старої Европи", муз. репортаж.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Погода мурована — в неділю 16. X., 9.30 ідемо на Чортівську Скалу. Збірка Личаків, конець трамв. ч. 1. — **Видів Плаю.**

Звичайні Загальні Збори Т-ва „Руська Бурса" в Стрию відбудуться в суботу дня 22. жовтня ц. р. в домівці Укр. Касина в год. 7. веч., а з браку комплету в год. 8. при довільнім числі членів. Порядок нарад: 1. Отворення Зборів. 2. Відчитання протоколу з поп. Заг. Зборів. 3. Звіт з діяльности. 4. Звіт касовий. 5. Звіт Контр. Комісії. 6. Вибір голови і 4-х членів виділу. 7. Зміна назви Товариства. 8. Внески й запити. — За Виділ: Сілецький, голова, Криницький, секрет.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.